

Český předbělohorský humanismus (waterfarmer edition)

Datace: 1434 -1627. český hum. / evropský hum. = odborná lit. / krásná lit.

Vliv: husitské hnutí →Basilejské kompaktáty →sekularizace církv. majetku a přijímání pod obojí →oslav.církev(ekon.+ideolog.) →podnikář šlechta →odborná lit. a po ní až krás. lit.

Znaky : 1, demokratizace kultury, rozvíjí schopnosti jedince, touha po vzdělání, soupeří šlechta proti měšťtům

2, díky náb. vlivu se renesance zcela neprosadila – jen lid. Čtení

3, šíř.vzděl.,převaha nauk. char., liter.pro měšťany, rozkvět spis.čestiny, překl. a naklad.

Předetapa : latinský humanismus

Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic : filozofická próza (óda, elegie) → *Zaloba sv.*

Václavu na mravy čechů → kritika života šlechty

Jan Mladší z Rabštejna : *Dialogus* → rozmluva 4 šlecht. o politice

Národní humanismus

Odborná lit. : *Viktorin Kornel ze Všehrd* -překladatel J. Zlatoústého – Kniha o napravení padlého + předmluva =nutnost češtiny (hl myšlenka: překlad do češtiny a čeština se rovná ostatním věnuje se i právu – O právech, súdech i o deskách země české knihy devatery

Řehoř Hrubý z Jelení → překlad Cicera, Petrarcy

Hynek z Poděbrad → překlad Dekameronu

Tadeáš Hájek z Hájku → přeložil Herbář od Matolíniho +

astronom

Zábavná lit : cestopisy, kroniky, lidové čtení

Václav Šašek z Břikova–Deník o jízdě a putov.p.Lva z Rožmitálu z Blatné z čech až na konec světa

Oldřich Prefát z Vlkanova : Cesta z Prahy do Benátek a odtud po moři až do Palestiny

Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic : Cesta z království českého do Benátek a svaté země – popis krokodýla a obyvatelů města Caru

Václav Vratislav z Mitrovic : Příhody Václava Vratislava z Mitrovic – Turecko

Václav Hájek z Libočan : Kronika Česká – idealizace Dívčí válka

Zobecněný humanismus:

Snaha o šíření vzdělání → Jednota bratrská → **Jan blahoslav**

Polemická díla : Filipika proti misomusům – výmluvná řeč proti nepřátelům vzdělání →

obhajoba nutnosti vzdělání pro člověka

Jazyková díla : Gramatika česká – pravidla

Hudební díla : Muzica – hudební teorie a praktická tvorba písní → Šamotulský kancionál →

soubor písní Jednoty Bratrské + řídil překlad Bible kralické

Popularizovaný humanismus:

Daniel Adam z Veleslavína: nakladatelství J. Melantricha

Původní tvorba: 4jazyčný slovník - SILVA QUADRILINQUIS – Čj, Rj, Nj, latina

KALENDÁŘ HISTORICKÝ- přehled dat a událostí Evropy a čech

Překlady: Georgius Agrikola – Dvanáct knih o hornictví a hutnictví

Baroko: hledání jistot v nadpozemských silách → víra > rozum

Příčiny vzniku: Tridentský kongres odmítl reformaci, utvrdil autoritu církve → Ignác

z Loyoly → Jezuité → protireformační hnutí → rozvíjí křest. kultury → nezabránil ek.

úpadku a pádu feudalismu → péče o vzdělání → Klementinum a univerzita Karlova → po

BH nástroj rekatolizace → Majestát Rudolfa II - 1609 → náb. tolerance → Bílá Hora →

Obnovené zřízení zemské → čech y = léno Habsburků, pouze katolismus, germanizace

Oficiální literatura :

nás, autory jezuité, náb. tematika, protiklad pozemského a nebeského života, latinsky a

německy a česky

Žánry : **1, Kázání** : v duchu protireformačním → smrt v životě → pohřební kázání →

působili mravně na pozůstalé → metaforické vyjádření smrti a po smrti (jako potůček

vyšchl, po smrti nádoby hnoje budu) → v závěru oslovení pozůstalých → anonymní →

kritika nemravného způsobu života s konkr. příklady → POSTILA → Postila katolická –

Matěj Václav Steyer (kritika hřešení)

2, Duchovní lyrika : Bedřich Briedel – jezuita, kat. fanatik, prokatolické knihy (boží

pravda = jistota, člověk = nic) → CO BŮH? CO ČLOVĚK ? → protiklad dokonalosti a

věčnosti boha a hříšnosti a nicotnosti

Adam Michna z Otradovic – zhudebňoval básně → součást kázání → mystická erotika –

Panenská báseň – monolog Panny Marie (životní křest. postavy)

Felix Kadlínský – překlad – Zdoroslavíček – německá poezie

Antonín Koniáš – náb. spisy → Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající, k vykořenění

zamýkající → Libri prohibiti – knihy zakázané

3, Odborná lit. : Bohuslav Balbin : jezuita → Rozmanitost z historie království

českého → česká historie → Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého

→ zdůrazňuje úpadek českého jazyka → právo národa na vlastní jazyk

ÚLS : nahradí Čj jako spisovný jazyk, klasické i specifické žánry (interludia)

1, Pověsti : O Žižkovi, Janošíkovi, Blanických rytířích, Kosinovi

2, Pohádky : novelistický typ (chytrá horákyňě)

3, Písně : Kramářské, časové písně sociální – lidový nápěv – sociální obsah (selský otčenáš

– V.F. Kocmánek – Lamentaci rusticana)

4, Drama : loutkové divadlo – Matěj Kopecký

5, Pololidová tvorba (interludia) : písmácká činnost– F.J.Vavák, T. Kužník -parodují

oficiální literaturu

Kramářská píseň : mnoho slok, komentovaly politické záležitosti (války,pohromy) ,

obsahovaly oslovení, název = souvěti

Lidové písně: aktualizace (zachová melodii a text, ale v protikladu s dobovou situací) →

končí varováním šlechty a církve → Sluničko za hory zachází → reakce na robotu

Lidové balady – Osiřelo dítě

Emigrantská lit. : centrum = zahraničí, Generální pardon

Pavel Skála ze Zhoře: HISTORIE CÍRKEVNÍ – dějiny církve a reformačního hnutí

Pavel Stránský: O STÁTĚ ČESKÉM – popis českých zemí

J.A.Komenský:

a, renesanční : díla pedagogická – rozumový přístup

b, barokní : díla útešná a alegorická – zdůraznění víry

Rozdělení děl : **1, útešná a alegorická** - Hlubina bezpečnosti, Listové do nebe, Anděl

míru, Kšaft umírající matky jednoty bratrské, Labyrint světa a ráj srdce (B)

2, Pansofická – Poklad jazyka českého

3, Pedagogická – Didactica Magma, Informatorium školy mateřské, Orbis pictus, Schola

Ludus, Brána jazyků otevřena

1. Labyrint světa a ráj srdce – kritika dobové společnosti → alegorické dílo

Labyrint = stav tehdejší společnosti, *Ráj* – východiska z tohoto stavu

Fortuna → přichází poutník → za prací → 2 průvodci = Mámění (přebírání cizích názorů)

a Všudybyl (spokojenost s tím , co vidí) → růžové brýle = zkreslují město → ale vidí

pravdu → Brána života → Brána rozchodu → 6 ulic (stavy) → každý podvádí a hřeší → LS

(zmatek) → volí odchod → RS → jediná jistota = víra v boha

Kšaft umírající matky jedn.bratrské– loučení s českým národem, osobní názor na

budoucnost Čech

Anděl Míru : PANSOFIÍ (nárok na vzdělání) K PANHARMONII (světovému míru)

2. pansofie = všeobecná moudrost a vzdělanost, pokus o splnění věd + nábožen.

Via Lucis – Cesta světla

3. a. monografická – problematika výchov. a pedagog. Procesu

Informatorium školy mateřské- práce s harantem před školou

Orbis pictus – výuka cizích jazyků na základě obrázků

Schola Ludus – škola hrou – užívání příkladu, názornost, od snadného k horšímu,

Brána jazyků otevřena – výuka latina za pomoci obrázků

b, syntetická - výchova komplexně – vývoj jedince a jeho schopnosti

Didactica Magma – výuka v mateřském jazyce, i pro dívky, i pro chudé, výuka dělena do

stupňů (dětství = v rodině, chlapectví = obecná škola, dospívající věk – gymnázium,

jinošství – akademie)

Výroky: Kdo se chce stát vzdělaným, musí si nad zlato a stříbro vážit knih. ** Věřím i já

bohu,že po přejici víchřic hněvu,vláda věcíh tvých k tobě se zas navrátí,ó lide český!